

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์ การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนบนพื้นที่สูง

ชื่อผู้เขียน นายวัชชัย รัตนช้อน

ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดุสิต ดวงสา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ยงยุทธ เปลี่ยนผดุง

รองศาสตราจารย์ ดร.ชูเกียรติ ลีสุวรรณ

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางวัฒนธรรมของชุมชนบนพื้นที่สูง ศึกษาแนวคิดและระบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนที่สัมพันธ์กับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และศึกษาการจัดการองค์กรและการจัดสรรผลประโยชน์ของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พื้นที่ทำการวิจัยคือ บ้านห้วยอี ตำบลห้วยปูลิง อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งเป็นชุมชนชาวเขากลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม และการสนทนากลุ่มย่อย กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักได้แก่ ผู้อาวุโส ผู้รู้ในชุมชน ผู้นำทางการ ผู้นำธรรมชาติ คณะกรรมการกลุ่มจัดการท่องเที่ยวบ้านห้วยอี นักท่องเที่ยวที่เข้ามาในหมู่บ้าน เจ้าหน้าที่ป่าไม้ และนักพัฒนาจากภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนห้วยอี ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาทั้งหมดได้รับการตรวจสอบความถูกต้องและแยกแยะออกเป็นหมวดหมู่แล้วทำการวิเคราะห์และนำเสนอโดยการบรรยาย

ผลการศึกษาการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางวัฒนธรรมของชุมชนด้านระบบคุณค่า ระบบการผลิต และระบบความสัมพันธ์ พบว่า โครงสร้างหลักทางวัฒนธรรมของชุมชนปกากะญอ มิได้เปลี่ยนแปลงไปมากนัก เพียงแต่ได้มีการปรับตัวที่สำคัญหลายประการเพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมรอบด้าน ซึ่งแม้ชุมชนจะมีการเปลี่ยนแปลงการนับถือศาสนาไปแล้ว แต่ระบบคุณค่าของการเคารพต่อธรรมชาติซึ่งมีสิ่งเหนือธรรมชาติควบคุมอยู่นั้น ได้ทำให้ระบบการผลิตของ

ชุมชนยังคงเป็นระบบการผลิตแบบเลี้ยงตนเองที่ไม่กอบโกยและไม่ทำลาย อีกทั้งระบบความสัมพันธ์ของชุมชนก็ยังคงเป็นความสัมพันธ์แบบเครือญาติที่มีความเอื้อเฟื้อแบ่งปัน มีความสามัคคีช่วยเหลือกันเป็นอย่างดี

ในด้านแนวคิดของชุมชนต่อการจัดการการท่องเที่ยวนั้น ชุมชนได้ใช้กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อเป็นเครื่องมือในการรักษาระบบนิเวศและรักษาทรัพยากรความหลากหลายทางชีวภาพ รวมทั้งเพื่อการอนุรักษ์ฟื้นฟูภูมิปัญญาและวัฒนธรรมของชุมชนมากกว่าการดำเนินการท่องเที่ยวเพื่อแสวงหารายได้เพียงอย่างเดียว

ชุมชนมีการจัดองค์กรโดยใช้ระบบความสัมพันธ์แบบเครือญาติและความเป็นพี่น้องผสมผสานกับระบบการจัดการธุรกิจที่มีการกำหนดโครงสร้างหน้าที่และการแบ่งงานกันทำ ซึ่งก่อให้เกิดความรับผิดชอบต่อองค์กรร่วมกัน

ชุมชนมีระบบการจัดสรรผลประโยชน์ครอบคลุมทั้งระดับครัวเรือน ระดับกลุ่มและระดับชุมชน โดยมีการจัดสรรรายได้ให้ครัวเรือนสมาชิกร้อยละ 80 ระดับกลุ่มร้อยละ 15 และระดับชุมชนร้อยละ 5

ชุมชนบนพื้นที่สูงมีศักยภาพทั้งทางธรรมชาติ ทางวัฒนธรรม ตลอดจนบุคลากรของชุมชนที่สามารถจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้เป็นกิจกรรมทางเลือกสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจในลักษณะธุรกิจชุมชนพร้อม ๆ กับการอนุรักษ์ฟื้นฟูวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของชุมชนท้องถิ่น ก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของคนในสังคมเพื่อการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้

Thesis Title Highland Community's Management of Eco-Tourism

Author Mr. Tawatchai Rattanasorn

M.Ed. Nonformal Education

Examining Committee

Asst. Prof. Dr. Dusit	Doungsaa	Chairman
Asst. Prof. Yongyut	Plianpadung	Member
Assoc. Prof. Dr. Chukiat	Leesuwan	Member

Abstract

The research on Highland Community's Management of Ecotourism was aimed: 1) to study the changes in the cultural structure of highland communities; 2) to study the concept and management system of community ecotourism in relation to natural resource management; and, 3) to study the organization management and benefit-sharing of the community involving ecotourism. The study was conducted in Ban Huai Hee, Huai Poo Ling Sub-district, Muang District in Mae Hong Son Province. The target community consisted of the Karen ethnic minority group.

For data collection, a semi-structured interview method comprising of participatory and non-participatory observations and small group discussions, was used. The study key informants comprises of people involved in the implementation of ecotourism in Ban Huai Hee including the senior citizens, resource persons in the community, formal leaders, community in-born leaders, members of the Ban Huai Hee ecotourism management committee, tourists who have visited the community, forestry officers, and development workers from both governmental and non-governmental agencies. All data collected from the study were checked and categorized in group and later analyzed and presented in a panel discussion.

On changes in the cultural structure of the community in terms of its values, production and human relations systems, results of the study showed that there were not many changes in the cultural structure of the Karen community. However, there were some adjustments in some important aspects in order to harmonize with social outside changes. Even though the community had been converted from Animism to Christianity, its value for respecting the existing nature has allowed the production system of the community to remain as a self-subsistent system with a narrow scope and non-destructive capacity. Besides, the human relations system of the community is still maintained in the form of a family structure that is strong and united and provides much assistance to one another.

As for the community concept and perspective towards tourism management, it was found that the ecotourism activities were used by the community as tools to maintain the ecology system and bio-diversity of the natural resources, together with the conservation and rehabilitation of the local wisdom and cultural traditions of the community rather than to implement tourism activities solely for economic gains.

The organizational management of the community utilized the family relationship (clan) and the seniority systems which are integrated in the business management system that contains the structural function and task division to create sense of responsibility towards the joint organization.

The benefit sharing management system of the community covers the groups at the household, group and community levels. The proceeds from the ecotourism activities are allocated to member households 80%, to the group 15% and to the community level 5%.

It is believed that the highland communities have the natural and cultural potentials including skilled community members, to manage the ecotourism activity as an alternative for developing community business and at the same time for conserving and restoring the local wisdom and culture of the community in order that there is a participatory learning process of the people in the society for the conservation of the natural resources and sustainable development.